



STORTINGET

Stortingstidende

Referat fra møter i Stortinget

Nr. 2 · 6. oktober
Sesjonen 2017–2018

Møte fredag den 6. oktober 2017 kl. 13

President: Olemic Thommessen

Dagsorden (nr. 2):

1. Referat
2. Innstilling fra fullmaktskomiteen om representantenes fullmakter (Innst. 1 S (2017–2018))

Presidenten: Følgende innkalte vararepresentanter har tatt sete:

For Akershus fylke: Halvard *Ingebrigtsen*

For Hedmark fylke: Per Gunnar *Sveen*

For Oppland fylke: Stine Renate *Håheim*

For Sogn og Fjordane fylke: Steinar Ness

Fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe foreligger søknad om at det innvilgede fritak for vararepresentanten Tone Merete *Sønsterud* under representanten Annette *Trettebergstuens* permisjon forlenges til å gjelde til og med 7. oktober av velferdsgrunner

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Per Gunnar Sveen innkalles fortsatt for å møte i permisjonstiden.

Presidenten: Fra Høyres stortingsgruppe foreligger søknad om permisjon for representanten Ingjerd *Schou* i tiden fra og med 9. oktober til og med 13. oktober for å delta i møte i Europarådets parlamentariske forsamling i Strasbourg.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Søknaden behandles straks og innvilges.
2. Vararepresentanten Monica Carmen *Gåsvatn* innkalles for å møte i Stortinget i tiden fra og med 9. oktober til og med 12. oktober.

Sak nr. 1 [13:01:27]

Referat

- (2) Fullmaktskomiteen melder å ha valgt Svein Roald Hansen til leder, Ingjerd Schou til første nestleder og Ulf Leirstein til andre nestleder.
Enst.: Vedlegges protokollen.

Sak nr. 2 [13:01:42]

Innstilling fra fullmaktskomiteen om representantenes fullmakter (Innst. 1 S (2017–2018))

Svein Roald Hansen (A) [13:02:07] (komiteens leder og ordfører for saken): Vi har lagt bak oss et spennende stortingsvalg. Men én ting har det ikke vært knyttet

spenning til, nemlig at velgerne har kunnet gå til valgurnene i tillit til at valget ville bli betryggende gjennomført. Det er tradisjonen i vårt land. Det er hva vårt politiske system og regelverk legger til rette for.

Fullmaktskomiteen kan på bakgrunn av det tilsendte valgmaterialiet fra fylkesvalgstyrene konstatere at stortingsvalget er gjennomført på en god og effektiv måte, og at fylkesvalgstyrene har utført en grundig kontroll med de kommunale valgstyrenes valgavvikling.

Komiteen har ikke funnet feil som kan ha hatt innvirkning på valgets gyldighet.

Men som jeg skal komme tilbake til, har komiteen i sin innstilling pekt på enkelte svakheter og forbedringspunkter. Noen av disse vil også være tema for det nyopprettede valglovutvalget, som innen utgangen av 2019 skal vurdere endringer i valgloven og valgordningen.

I forkant av stortingsvalget ble sikkerhetsaspektet et tema. Særlig var muligheten for manipulering av valgresultatet i fokus. Det kunne ført til usikkerhet om valgresultatet var korrekt.

Kommunal- og moderniseringsministeren har forsikret at valgsystemet er godt testet og sikret. Nasjonal sikkerhetsmyndighet foretok kontinuerlige risiko- og sårbarhetsanalyser. Politiets sikkerhetstjeneste har i samarbeid med Valgdirektoratet også bidratt til økt sikkerhet. Som et ekstra sikkerhetstiltak påla Kommunal- og moderniseringsdepartementet, knappe to uker før valget, alle kommuner å utføre sin foreløpige telling av stemmesedlene manuelt. Selv om den manuelle tellingen, som ble besluttet kort tid før valget, kan ha medført en utfordring for noen kommuner, må sikkerheten være et overordnet hensyn.

Ved årets stortingsvalg ble det satt ny rekord i antall forhåndsstemmer, da over én million – 1 070 000 for å være nøyaktig – av velgerne valgte å forhåndsstemme.

Et uheldig forhold som var mye omtalt i forbindelse med valget for fire år siden, var at over 1 600 forhåndsstemmer måtte forkastes fordi de kom for sent fram til valgstyret i vedkommende velgers hjemkommune. Stortinget endret derfor fristen fra kl. 21 på valgdagen til kl. 17 dagen etter ved valget i år.

Mellom 18. og 22. september foretok Valgdirektoratet en kartlegging av hvor mange forhåndsstemmer som kom inn etter fristens utløp ved årets valg. Undersøkelsen, som ble besvart av 335 kommuner, viste at 1 051 stemmegivninger, hvorav 335 avgitt utenriks, kom fram etter fristen. Det er en forbedring i forhold til forrige stortingsvalg, men det er likevel ikke tilfredsstillende, særlig fordi mange stemmer kom for sent fram fordi valgmedarbeidere ikke hadde sørget for forsvarlig forsendelse til velgerens hjemkommune. Komiteen har derfor i innstillingen bedt regjeringen vurdere å påby

forsendelse av forhåndsstemmer med ekspressløsninger eller bud de siste dagene før valgdagen.

I overkant av 5 000 stemmegivninger og nesten 5 200 stemmesedler ble forkastet ved årets valg. Når over 4 000 velgere møter opp på selve valgdagen for å stemme, men ikke får stemt fordi de ikke er manntallsført, er det grunn til å anta at informasjonen om manntallsføring ikke har vært god nok.

Vel 4 500 stemmesedler ble forkastet på grunn av manglende stempel. Mange velgere legger mer enn én stemmeseddel i urnen fordi de gjerne benytter en ekstra stemmeseddel, ofte en blank stemmeseddel, som omslag. Men da blir bare omslaget stemplet, ikke stemmeseddelen som ligger inne i omslaget. Da må den ustemplede stemmeseddelen forkastes.

Mange velgere feiler også når de skal endre på stemmeseddelen, med den følge at rettingen ikke blir godkjent selv om selve stemmen blir det.

Ved siden av å informere om den samfunnsmessige betydningen av å delta ved valg, er det svært viktig at det gis god og lettforståelig offentlig informasjon om vilkårene for å kunne stemme og hvordan velgere skal forholde seg til at deres stemme skal telle med i valgoppgjøret og ikke må forkastes på grunn av feil.

God infrastruktur og organisering av stemmegivningen i valglokalene er også en viktig forutsetning for korrekt valgavvikling. Komiteen mener at departementet bør fastsette retningslinjer som sørger for at dette blir bedre ivaretatt. Dessuten er tilfredsstillende tilgjengelighet til valglokalene for velgere med nedsatt funksjonsevne viktig for at denne gruppen skal ha samme rett til å delta ved valg som alle andre.

Samtlige kommuner benyttet elektronisk manntall ved forhåndsstemmegivningen, mens bare 255 kommuner valgte å bruke elektronisk manntall på valgtinnet for å søke opp velgerne og krysse av for avgitt stemme. Teknologisk er det nokså enkelt å tilrettelegge for bruk av elektronisk manntall, og det medfører etter det komiteen forstår, heller ikke ekstra kostnader for kommunene av noen betydning.

Komiteen mener at elektronisk manntall kan bidra til kvalitetsforbedring både ved at risikoen for feil reduseres, og ved at stemmeavviklingen i valglokalet kan gå raskere. Komiteen ber derfor i innstillingen regjeringen vurdere hva som kan gjøres for å få alle kommuner til å benytte seg av elektronisk manntall også på valgtinnet.

Cirka 30 000 valgfunksjonærer utfører et viktig oppdrag for samfunnet. Det kan være krevende å utføre jobben som valgfunksjonær uten å gjøre feil, enten det skyldes uoppmerksomhet eller manglende kunnskap om regelverket. De feil som ble begått, må tross alt ses på bakgrunn av at det ble avgitt 2 944 420 godkjente stemmer.

Komiteen mener det er viktig at kommunene setter av tilstrekkelig med ressurser, slik at valgmedarbeiderne kan dra full nytte av Valgdirektoratets opplæringstiltak. Samtidig må Valgdirektoratet tilpasse og utvikle opplæringen, slik at valgfunksjonærene opplever at den både er relevant og enkel å tilegne seg. Et kompetent og tilgjengelig brukerstøttesystem i Valgdirektoratet er selvsagt også en viktig faktor for en korrekt og sikker gjennomføring av valget.

Også denne fullmaktskomiteen er opptatt av hvordan stemmesedlene utformes ved stortingsvalg. Vi gjenntar derfor tidligere komiteers påpeking av at det ikke kan godtas at et kryss på stemmeseddelen ved stortingsvalg har en annen betydning enn ved kommunestyre- og fylkestingsvalg. Komiteen ber derfor om at stemmesedlene ved stortingsvalg utformes slik at velgerne ikke behøver å være i tvil om hvordan de skal foreta eventuelle rettelser.

Norges Blindforbund har framsatt flere klagesaker på vegne av blinde eller svaksynte velgere, som i strid med regelverket er blitt nektet å ta med en hjelper inn i stemmeavlukket.

Avslutningsvis vil jeg informere om en konkret klage som illustrerer denne problemstillingen. Årsaken til at jeg omtaler denne klagen spesielt, er at den ble behandlet av riksvalegstyret først i går og derfor ikke er inntatt i fullmaktskomiteens innstilling, som ble avgitt den 4. oktober.

Klagen er fremmet innen klagefristen, som er syv dager etter valget. På grunn av sen saksbehandling i kommunen kom den inn til riksvalegstyret ved Kommunal- og moderniseringsdepartementet først om ettermiddagen onsdag 4. oktober. Riksvalegstyret, som er klageinstans i saker som gjelder gjennomføring av stortingsvalg, behandlet klagen den 5. oktober og oversendte den til Stortinget ved fullmaktskomiteen samme dag. Fullmaktskomiteen mener det er tilstrekkelig at Stortinget informeres om behandlingen av klagen gjennom dette innlegget.

Klagen er framsatt av Norges Blindforbund på vegne av Elin Birkeland Rage, Sola kommune. I klagen vises det til at Rage ble nektet å ha med seg egen ledsager inn i stemmeavlukket for å finne stemmeseddel. Hun hadde kun fått bistand av en valgfunksjonær. Klageren opplevde også at enkelte av stemmesedlene manglet noen av punktene i punktskriften.

Valgstyret i Sola kommune traff den 3. oktober vedtak om å avvise klagen, da de ikke kunne se at den hadde følger for valgresultatet. Kommunen viser til at anførsle- ne i klagen vil bli hensyntatt og innarbeidet i rutine- ne ved framtidige valg.

Departementet opplyser i sitt saksframlegg til riksvalegstyret at valglovens hovedregel er at dersom vel-

ger har behov for hjelp til å avgi stemme, har vedkommende rett på hjelp fra valgfunksjonær.

Enkelte velgergrupper kan i tillegg ha med annen hjelp etter eget valg dersom de har en alvorlig fysisk eller psykisk funksjonshemning. Blinde og svaksynte velgere er særlig omtalt i lovens forarbeider som en gruppe som bør kunne peke ut egne hjelpere.

Departementet mener at kommunen i denne saken kunne ha gjort mer for å avklare klagerens behov for assistanse og for å informere om hva som kreves for å kunne ha en ekstra hjelper. Departementet mener dette er å anse som en feil i gjennomføringen av valget.

Når det gjelder spørsmålet om manglende punkt-skrift, anfører departementet at valgforskriften fastsetter at stemmegivningen skal tilrettelegges slik at blinde og svaksynte kan stemme uten å måtte be om hjelp.

Ut fra opplysningene i denne saken bemerker departementet at det framgår at det mangler merkelapper med punkt-skrift for ett parti i ett avlukke. Dersom det ikke er merkelapper med punkt-skrift tilgjengelig for alle stemmesedlene, må det være alternative løsninger tilgjengelig, og kommunene må sørge for tilstrekkelig veiledning.

Departementet mener at det må anses som et brudd på krav om tilgjengelighet at det ikke er fullstendig punkt-skriftmerking av stemmesedler i avlukkene som brukes av blinde og svaksynte.

Departementet konkluderer slik i saken:

«Det er begått feil i gjennomføringen av stemmegivningen i Sola kommune. Det er imidlertid ikke opplyst noe som tyder på at dette har betydning for valgutfallet. Departementet anbefaler på bakgrunn av dette at klagen ikke tas til følge.»

Riksvalgstyret har truffet følgende vedtak:

«1. Riksvalgstyret slutter seg til departementets vurdering.

2. Riksvalgstyret mener det ut fra saksopplysningene er begått en feil i gjennomføringen av stemmegivningen i Sola kommune.

3. Klage fra Elin Birkeland Rage tas ikke til følge, da den ikke har konsekvens for valgutfallet.»

Fullmaktskomiteen har ingen merknader til riksvalgstyrets avgjørelse i saken.

I likhet med departementets uttalelse i denne og i tilsvarende klagesaker som er inntatt i komiteens innstilling, ser komiteen alvorlig på feil som rammer personer med nedsatt funksjonsevne.

Vi mener det er viktig at valgmyndighetene foran neste valg sørger for korrekt opplæring om hvordan valgfunksjonærene skal forholde seg til velgere som trenger assistanse for å kunne avgi stemme – i tillegg til at det er viktig å sikre god tilrettelegging av valglokalene.

Helt til slutt vil jeg bemerke at det er uheldig at den omtalte klagesaken har blitt liggende så lenge i kommunen uten å ha blitt videresendt. Dette påpeker også riksvalgstyret i sitt vedtak. Også korrekt håndtering av klagesaker må inngå i opplæringen av valgmedarbeidere i kommuner og fylkeskommuner.

På denne bakgrunn anbefaler jeg Stortinget å slutte seg til komiteens enstemmige innstilling til vedtak.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2.

Votering

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Stortinget er da klar til å gå til votering.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt til Stortinget å gjøre slikt

v e d t a k :

Fullmaktene for representantene og vararepresentantene fra valgdistriktene Østfold, Akershus, Oslo, Hedmark, Oppland, Buskerud, Vestfold, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder, Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark *godkjennes*.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet. Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

